

ข้อมูลผู้บรรยาย

นายพราหมณ์ นิยะบุตร

ผู้อำนวยการสำนักบริหารกลาง สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วุฒิการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต

เนติบัณฑิตไทย

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ประสบการณ์

ปลัดอำเภอ

นิติกร กรมการปกครอง

นิติกร กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

หัวหน้ากลุ่มมาตรฐานโครงสร้างและอัตราตำแหน่ง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

พนักงานคดี สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

ผู้อำนวยการกลุ่มงานบริหารทรัพยากรบุคคล สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

“สิทธิมนุษยชน” หมายความว่า ค้ำจุนเสรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและ**ความเสมอภาคของบุคคล** บรรดาที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย หรือตามหนังสือสัญญาที่ ประเทศไทยเป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม

(พ.ร.ป. ว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560)

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) หมายถึง คุณค่าของมนุษย์ที่มีความเกี่ยวข้องหรือขึ้นอยู่กับความเป็นมนุษย์ โดยในฐานะมนุษย์ทุกคน ได้รับคุณค่าความเป็นมนุษย์โดยไม่ต้องคำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัย สถานะ หรือตำแหน่ง

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) เป็นคำอธิบายความหมายของสิทธิมนุษยชนในแง่ของการให้คุณค่าแก่ความเป็นคนว่าทุกคนมีคุณค่าเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนที่กำหนดสิทธิมาตั้งแต่เกิดใครจะละเมิดไม่ได้ และไม่สามารถถ่ายทอดให้แก่กันได้ ซึ่งรวมไปถึงสิทธิในการมีชีวิตและความมั่นคงในการมีชีวิตอยู่ เพราะคนทุกคนที่เกิดมามีศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์ ดังนั้นการปฏิบัติต่อกันของผู้คนในสังคมจึงต้องเคารพความเป็นมนุษย์ ห้ามทำร้ายร่างกายหรือทรมานอย่างโหดร้าย ตลอดจนการกระทำใดๆที่ถือเป็นการเหยียดหยามความเป็นมนุษย์

สิทธิ (Rights) เป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนตามธรรมชาติที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ซึ่งไม่มีใครล่วงละเมิดได้ ทุกคนมีสิทธิมีชีวิตที่จะอยู่รอด อยู่อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ แม้กฎหมายยังไม่รองรับแต่สิทธิก็ยังมีอยู่

เสรีภาพ (Freedom) คือการที่มนุษย์สามารถทำอะไรก็ได้ภายในขอบเขตของศีลธรรมอันดีงามโดยไม่เบียดเบียนสังคม หรือไม่ล่วงล้ำสิทธิของบุคคลอื่นหรือส่วนรวม ซึ่งคำว่าสิทธิและเสรีภาพมักจะอยู่รวมกันดังปรากฏในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ เพื่อแสดงออกทางความคิดและการปฏิบัติ

ความเสมอภาคและการเลือกปฏิบัติ (Equality and Discrimination) คือเกณฑ์การวัดว่าสังคมหนึ่ง สังคมใดมีการละเมิดหรือเคารพสิทธิมนุษยชนหรือไม่ ซึ่งให้เห็นถึงความเสมอภาค หรือการปฏิบัติต่อทุกคน อย่างเท่าเทียมกันหรือไม่เท่าเทียมกัน

หลักการพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน

1. ทุกคนมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) เป็นสิทธิติดตัวทุกคนตามธรรมชาติตั้งแต่เกิด (National Rights)
2. คนทุกคนมีความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติ (Equality and non-discrimination)
3. สิทธิมนุษยชนเป็นของคนทุกคนโดยไม่เลือกเชื้อชาติ ศาสนา เพศ อายุ อาชีพ สถานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม สุขภาพ และความคิดเห็นด้านต่างๆ (Universality)
4. สิทธิมนุษยชนเป็นองค์รวมแยกเป็นส่วนๆ ไม่ได้และพึ่งพิงกัน (Indivisibility & Interdependently)

5.การมีส่วนร่วมและการเป็นส่วนหนึ่งของสิทธินั้น (Participation & Inclusion)
หมายความว่า ประชาชนแต่ละคน หรือกลุ่มประชาชนหรือประชาสังคมย่อมมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการเข้าถึงและได้รับ ประโยชน์จากสิทธิพลเมืองและการเมือง และสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

6. ตรวจสอบได้และใช้หลักนิติธรรม (Accountability & the Rule of Law)

สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยลงนามสนธิสัญญา

1. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women : CEDAW

9 ส.ค. 2528

2. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

Convention on the Rights of the Child : CRC

27 มี.ค. 2535

3. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR

29 ต.ค. 2539

4. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights :

ICESCR 5 ก.ย. 2542

5. อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ

Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination:

CERD 28 ม.ค. 2546

6. อนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่น
ที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading
Treatment or Punishment : CAT 29 ต.ค. 2539

7. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ

Convention on the Rights of Persons with Disabilities : CRPD
29 ก.ค.2551

8.อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญ
โดยถูกบังคับ

International Convention for the Protection of All Persons from
Enforced Disappearance : CED

มติ ครม.เห็นชอบให้เข้าเป็นภาคี เมื่อ 24 พ.ค. 2559

9. อนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานและสมาชิกใน
ครอบครัว

Convention on the Protection of the Rights of Migrants Workers and
Member of their Families : CMW

(ยังไม่ลงนาม)



ความเสมอภาค

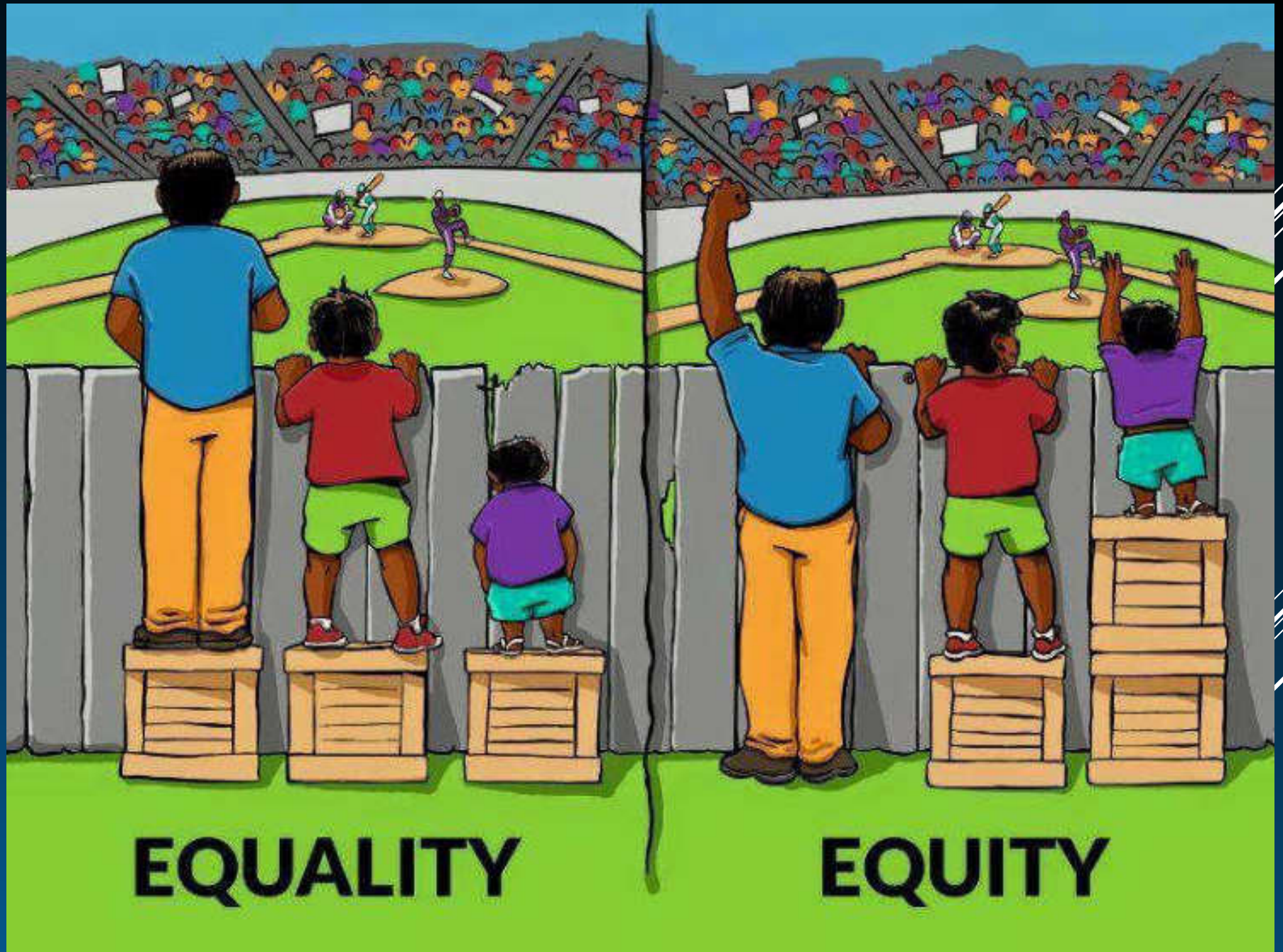
ของชายและหญิง

ความเสมอภาค
(Equality)

การเลือกปฏิบัติ
(Discrimination)

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม
(Unfair – discrimination)

การไม่เลือกปฏิบัติ
(Non - discrimination)



Equality doesn't mean Justice

Equality



Justice



ความเสมอภาค (equality)

ตามหลักสิทธิมนุษยชน หมายถึง ความเท่าเทียมของมนุษย์ทุกคนในการได้รับสิทธิพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยผ่านการปฏิบัติต่อกันระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ด้วยความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ตามหลักกฎหมาย หมายถึง หลักการพื้นฐานของความยุติธรรม ที่กำหนดให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ อย่างเท่าเทียมกัน

ตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การที่ประชาชนทุกคนในประเทศมีความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันในเรื่องสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน

1. ความเสมอภาคในโอกาส หมายถึง ความเท่าเทียมกันของโอกาสในการ
ได้รับบริการสาธารณะของรัฐ และไม่ถูกกีดกันออกจากกิจกรรมต่างๆ ของ
สังคม

- โอกาสได้รับการศึกษา
- โอกาสได้รับการจ้างงาน
- โอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข

2. ความเสมอภาคทางสังคม หมายถึง ความเท่าเทียมกันทางสังคมของสมาชิกทุกคนในสังคม การไม่เลือกปฏิบัติเพราะความแตกต่างทางอัตลักษณ์ของบุคคล

- ถิ่นกำเนิด ชชาติพันธุ์ ภาษา ผิวสี เพศ ศาสนา รายได้หรือทรัพย์สิน ชนชั้นวรรณะ ความสมบูรณ์ของร่างกาย สุขภาพ ความคิดเห็นที่แตกต่าง การถูกตัดสินว่ากระทำผิด ไม่เป็นเหตุให้เกิดการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมกัน
- ความเสมอภาคทางสังคมไม่ควรเป็นการบังคับผ่านกฎหมาย แต่เป็นสำนึกในความเคารพต่อความเป็นมนุษย์ที่ควรเกิดขึ้นในแต่ละบุคคลเอง

3. ความเสมอภาคทางกฎหมาย หมายถึง สิทธิที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายเดียวกัน รวมถึงกระบวนการทางกฎหมายที่มีผลต่อประชาชนโดยรวม

- การออกกฎหมายที่ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน
- การบังคับใช้กฎหมายและการพิจารณาคดีต้องเป็นไปอย่างเสมอภาคเท่าเทียมต่อประชาชนทุกคน
- การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน รวมถึงการคุ้มครองทางกฎหมายเพื่อการสร้างโอกาสที่เท่าเทียมกันด้วย

4. ความเสมอภาคทางการเมือง หมายถึง การมีสิทธิทางการเมืองที่เท่าเทียมกัน ในที่นี้รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านทางตัวแทน และการมีส่วนร่วมทางตรง

- การกำหนดในกฎหมายให้ผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งอย่างเท่าเทียม
- จัดให้เกิดความสะดวกและการเท่าเทียมในโอกาสออกไปใช้สิทธิด้วยการจัดสรรจุดเลือกตั้งสำหรับประชาชนอย่างเท่าเทียมทั่วถึง
- คะแนนเสียงของประชาชนทุกคนมีค่าเท่ากัน
- มีความเท่าเทียมกันของผู้สมัครทั้งคุณสมบัติผู้สมัคร โอกาสหาเสียงและวงเงินในการหาเสียง
- มีการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในการเลือกตั้งอย่างไม่เลือกปฏิบัติ

รัฐธรรมนูญกำหนดสาระสำคัญเรื่องความเสมอภาคเท่าเทียมกันและการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายไว้ ดังนี้

1. การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะความแตกต่างเรื่อง เพศ ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา ทางการเมือง จะเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ
2. รัฐสามารถกำหนดมาตรการเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิเสรีภาพได้เท่าเทียมกันกับบุคคลอื่นได้และไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติ
3. บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานหรือลูกจ้างของขององค์กรของรัฐ ย่อมมีสิทธิ เสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ยกเว้นที่จำกัดไว้ในกฎหมายเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม

หลักความเสมอภาคและการไม่เลือกปฏิบัติ
ถือเป็นหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491)
(Universal Declaration of Human Rights) (UDHR)

วางหลักไว้ว่า “มนุษย์ทั้งหลายมีอิสระและความเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ ต่างมีเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพต่าง ๆ”

หลัก “**ความเสมอภาค**” เป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ย่อมต้องได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ ไม่ต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่น ๆ เช่น เชื้อชาติ ศาสนา เพศ ภาษา ถิ่นกำเนิด

แนวคิดทางกฎหมายของหลัก “**ความเสมอภาค**”

- บุคคลย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน (Fairness) หมายถึงหลักความเสมอภาคเบื้องหน้ากฎหมาย (Equality before the law)
- เป็นการยอมรับสิทธิเสรีภาพอันเป็นสาระสำคัญของความเป็นมนุษย์ที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่กำเนิดและไม่อาจพรากไปได้ ตามหลักทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ (Natural law)

“ความเสมอภาค”

- เป็นรากฐานของเสรีภาพ
- เป็นหลักประกันให้เสรีภาพเกิดขึ้นได้จริง
- หลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมายจึงเป็นหลักการที่ทำให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน หรือไม่เลือกปฏิบัติ (Non – discrimination)
จะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกัน และ
จะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามลักษณะ
ของเรื่องนั้น ๆ
- จึงจะเกิดความยุติธรรมภายใต้หลัก “ความเสมอภาค”

หลักความเสมอภาคภายใต้องค์การสหประชาชาติ

องค์การสหประชาชาติ (The United Nations UN) กำหนดกลไกการคุ้มครองความเสมอภาค (equality) และการห้ามเลือกปฏิบัติ (non-discrimination)

- ❖ หลักความเสมอภาคเป็นหลักการที่สำคัญที่สุดที่เป็นแรงบันดาลใจให้กับหลักสิทธิมนุษยชน
- ❖ การกระทำอันขัดต่อหลักเสมอภาคหรือการกระทำอันเป็นการเลือกปฏิบัติ จึงถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน

กฎบัตรสหประชาชาติ (The United Nation Charter) ที่ลงนามรับรองเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน 1943 (พ.ศ. 2486) กล่าวถึงหลักความเสมอภาคภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน ว่า

“เราในฐานะประชาชนของสหประชาชาติมีเจตจำนงแน่วแน่...ที่จะยืนยันความศรัทธาในสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ในศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ ในสิทธิเท่าเทียมกันของ**บุรุษและสตรี** และของประชาชาติทั้งใหญ่และน้อยทั้งปวง...”

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration on Human Rights)

สหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) เพื่อเป็นการแสดงเจตน์จำนงอันแน่วแน่ของ ประเทศสมาชิกว่าจะคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เป็นผลอย่างจริงจังตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติที่รับรองเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยไม่ จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และเพศ

เนื้อหาสำคัญ

- คักดิ์ศรีประจำตัวและสิทธิซึ่งเสมอกันและไม่อาจโอนแก่กันได้ของสมาชิกทั้งปวงแห่งครอบครัวมนุษย์ คือรากฐานของเสรีภาพ ความยุติธรรม และสันติภาพ ในภิว
- มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระเสรีและเท่าเทียมกันทั้งคักดิ์ศรีและสิทธิ ทุกคนได้รับการประสิทธิประสาทเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันอย่างจันพี่น้อง
- บุคคลชอบที่จะมีสิทธิและอิสรภาพ โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนิดใด ๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ ดังนั้นการปฏิบัติต่อเพื่่อมมนุษย์ด้วยกันโดยอคติ ไม่ยุติธรรมอันนำไปสู่การลดคักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่กระทำมิได้

➤ ทุกๆ คนต่างเสมอภาคกันเบื้องหน้ากฎหมายและชอบที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ

➤ บุคคลทุกคนมีสิทธิอย่างเสมอภาคบริบูรณ์ในอันที่จะได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรมและเปิดเผยโดยศาลซึ่งเป็นอิสระและไร้อคติในการวินิจฉัยชี้ขาดสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนข้อที่ตนถูกกล่าวหาใดๆ ทางอาญา

➤ ชายและหญิงเมื่อเจริญวัยแล้ว มีสิทธิที่จะสมรสและที่จะสร้างครอบครัวโดยไม่มีการจำกัดใด ๆ เนื่องจากเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนา บุคคลย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องสมรส ในระหว่างการสมรสและในการขาดจากการสมรส

➤ การสมรสจะกระทำได้อีกก็โดยความยินยอมอย่างเสรี และเต็มใจของคู่บ่าวสาวผู้ตั้งใจจะทำการสมรส

➤ บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะเข้าร่วมในรัฐบาลแห่งประเทศตน ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยผ่านทางผู้แทน ซึ่งไม่รับการเลือกอย่างเสรี

➤ ครอบครัวคือ กลุ่มซึ่งเป็นหน่วยธรรมชาติและพื้นฐานของสังคมและชอบที่จะได้รับการคุ้มครองโดยสังคมและรัฐ

➤ บุคคลทุกคนมีสิทธิเข้าถึงเท่าเทียมกันในบริการสาธารณะในประเทศของตน

➤ เจตจำนงของประชาชนจะเป็นฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตจำนงนี้จะแสดงออกโดยการเลือกตั้งตามวาระเวลาอย่างแท้จริง ด้วยการให้สิทธิออกเสียงอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันและโดยการลงคะแนนลับหรือวิธีการลงคะแนนอย่างเสรีที่คล้ายคลึงกัน

กติการะหว่างประเทศที่สำคัญเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

1.กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

(International Covenant on Civil and Political Rights) (ICCPR)

รัฐภาคีรับที่จะเคารพและประกันสิทธิของบุคคลและให้ความมั่นใจแก่บรรดาบุคคล รวมถึงการห้ามการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะต้องด้วยเหตุผลเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรืออื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ

(ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อ 29 ต.ค. 2539 มีผล 30 ม.ค. 2540)

2. กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic Social and Cultural Rights) (ICESCR)

รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการต่าง ๆ อย่างเหมาะสมตามลำดับขั้น นับตั้งแต่การเคารพคุ้มครอง ส่งเสริม และทำให้อย่างเต็มที่ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อให้มีความคืบหน้าโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติความเท่าเทียมกันระหว่างบุรุษและสตรีในการได้รับสิทธิการจำกัดสิทธิตามกฎหมาย รวมทั้งการห้ามตีความใดๆ ในกติกาที่จะทำลายสิทธิหรือเสรีภาพตามที่รับรองไว้ในกติกานี้

(ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี เมื่อ 6 ก.ย. 2542 มีผล 5 ธ.ค. 2542)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ค.ศ. 1967

(Declaration on the Elimination of Discrimination Against Women 1967)

(พ.ศ. 2510) เป็นการประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีที่เรียกร้องให้ประเทศต่าง ๆ ขจัดต่อการเลือกปฏิบัติต่อสตรี โดยเรียกร้องให้ยกเลิกกฎหมาย ประเพณี กฎและการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง และกำหนดหลักการสำคัญ คือ ให้บัญญัติหลักแห่งความเท่าเทียมแห่งสิทธิ ไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายลำดับรอง

เนื้อหาสำคัญ

- จะต้องใช้มาตรการทุกอย่างที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางนิติบัญญัติ เพื่อประกันว่าหญิงไม่ว่าจะสมรสแล้วหรือไม่ จะมีสิทธิเท่าเทียมกับชายในเรื่องกฎหมายแพ่ง โดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

- 1) สิทธิที่จะแสวงหาจัดการใช้ จำหน่ายและรับมรดกตลอดจนทรัพย์สินที่ได้มา ระหว่างสมรส
- 2) สิทธิที่จะมีความเท่าเทียมในความสามารถตามกฎหมายและการใช้ความสามารถ
- 3) สิทธิเท่าเทียมกับชายในเรื่องกฎหมายว่าด้วยการเคลื่อนย้ายของบุคคล

➤ จะต้องใช้มาตรการทุกอย่างที่เหมาะสม เพื่อประกันต่อหลักความเท่าเทียมกันแห่งสถานะของสามีและภรรยา กล่าวโดยเฉพาะ คือ

1. หญิงจะมีสิทธิในการเลือกคู่ครองอย่างเสรี และในการที่จะสมรสโดยหญิงสมัครใจอย่างเสรี
2. หญิงมีสิทธิเท่าเทียมชายในระหว่างการสมรส และในการเลิกสมรสในทุกกรณี ประโยชน์ของลูกย่อมสำคัญที่สุด
3. บิดามารดาย่อมมีสิทธิและหน้าที่เท่ากันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับลูก ประโยชน์ของลูกย่อมสำคัญที่สุดในทุกกรณี

อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979

(Convention on the Elimination of All for Discrimination Against Women 1979)

(CEDAW)

(พ.ศ. 2522) อนุสัญญานี้มีขึ้นเพื่อยืนยันถึงหลักการเคารพในสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนโดยเฉพาะสิทธิอันเท่าเทียมกันระหว่างชายหญิง โดยเสนอกรอบแนวคิดและแนวทางให้ประเทศภาคีของอนุสัญญากำหนดมาตรการต่าง ๆ เพื่อบรรลุมัตถุประสงค์ที่จะทำให้เกิดความเสมอภาคอย่างเต็มที่ระหว่างชายหญิงในด้านต่าง ๆ

(ประเทศไทยได้ลงนามเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา นี้เมื่อ 28 กันยายน 2528)

“เลือกปฏิบัติต่อสตรี” หมายถึง การแบ่งแยก การกีดกัน หรือการจำกัดใด ๆ เพราะเหตุแห่งเพศ ซึ่งมีผลหรือความมุ่งประสงค์ที่จะทำลายหรือทำให้เสื่อมการยอมรับ การได้อุปโภค หรือใช้สิทธิโดยผู้หญิง โดยไม่เลือกสถานภาพด้านการสมรสบนพื้นฐานของความเสมอภาคของผู้ชายและผู้หญิงของสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พลเมือง หรือด้านอื่น ๆ

➤ ให้บรรจุหลักการของความเสมอภาคของชายและหญิงไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งชาติ หรือในบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่เหมาะสมอื่น ๆ

➤ ออกมาตรการด้านนิติบัญญัติที่เหมาะสมในการเลือกปฏิบัติทั้งหมดต่อผู้หญิง

➤ รัฐภาคีจะต้องใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อประกันการพัฒนาการความก้าวหน้าของ
ผู้หญิงให้มีและได้ใช้สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานบนฐานของความเสมอภาคกับผู้ชาย
ในด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

➤ รัฐภาคีออกมาตรการพิเศษชั่วคราว ซึ่งมุ่งที่จะเร่งรัดให้มี**ความเสมอภาคที่แท้จริง**
ระหว่างชายและหญิง อันไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติตามที่นิยามไว้ในอนุสัญญา

➤ รัฐภาคีใช้มาตรการที่เหมาะสมเพื่อปรับปรุงแผนทางสังคม วัฒนธรรม และวิธีปฏิบัติ
อันเป็นประเพณีทั้งหลายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของบทบาทแบบเก่าของผู้ชายและผู้หญิง
เพื่อประกันว่าการศึกษาเกี่ยวกับระบบครอบครัวรวมถึงความเข้าใจอย่างถูกต้อง
เกี่ยวกับความเป็นเพศมาดาเป็นหน้าที่ทางสังคม และยอมรับถึงความรับผิดชอบ
ร่วมกันของผู้ชายและผู้หญิงในการเลี้ยงดูบุตร

➤ รัฐภาคีจะต้องใช้มาตรการที่เหมาะสมทุกอย่างรวมทั้งการออกกฎหมาย เพื่อปรามการค้าผู้หญิงและแสวงหาประโยชน์จากผู้หญิงในทุกรูปแบบ

➤ รัฐภาคีจะให้ผู้หญิงมีความเสมอภาคกับผู้ชายในทางกฎหมาย

➤ รัฐภาคีใช้มาตรการที่เหมาะสมทั้งปวงในการ**จัดการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง**ในเรื่องทั้งหลายที่เกี่ยวกับการสมรส และความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในความเสมอภาค

หลักความเสมอภาคของไทย

หลัก “ความเสมอภาค” เป็นหลักการสำคัญที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รับรองไว้ นอกเหนือจาก หลัก “สิทธิ” “เสรีภาพ” และ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน

มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

บุคคลผู้เป็นทหาร ตำรวจ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ พนักงานหรือลูกจ้างของ
องค์กรของรัฐย่อมมีสิทธิและเสรีภาพเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป **เว้นแต่ที่จำกัดไว้ในกฎหมาย
เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง สมรรถภาพ วินัย หรือจริยธรรม**

รัฐธรรมนูญ ฉบับปัจจุบันได้เพิ่มหลักการสำคัญ คือ

- 1.มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น โดยเพิ่มสาระที่จำเพาะเจาะจงกลุ่มบุคคลตามวรรคสี่
- 2.ข้อยกเว้นสิทธิและเสรีภาพสำหรับสถานะของบุคคลบางประเภทตามวรรคห้า

หลัก “ความเสมอภาค” สำหรับประเทศไทยเคยกำหนดเป็นหลักการไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พ.ศ. 2475 มาตรา 12 บัญญัติว่า “ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดีโดยแต่งตั้งก็ดีหรือโดยประการอื่นก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิแต่อย่างใดเลย”

รธน. 2517 หมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

มาตรา 28 บุคคลย่อมสิทธิและเสรีภาพภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การจำกัดสิทธิและเสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

รัฐธรรมนูญ 2540

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

รัฐธรรมนูญ 2550

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

ความเสมอภาค (Equality)

หลักความเสมอภาค เป็นหลักที่ยอมรับว่ามนุษย์ต่างมีความเท่าเทียมกันและห้ามมิให้รัฐในฐานะที่เป็นป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจปกครองเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือความคิดเห็นในทางการเมือง อันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ**เป็นหลักที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจ อธิปไตยตามอำเภอใจ**

หลักความเสมอภาคเป็นหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นหลัก
พื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งหมายความว่า ศักดิ์ศรีความเป็น
มนุษย์จะได้รับความคุ้มครองก็ต่อเมื่อบุคคลสามารถนำสิทธิต่าง ๆ ที่ได้รับ
การบัญญัติรับรองคุ้มครองแก่บุคคลนั้นไปอ้างได้อย่างเท่าเทียมกัน
(ศ.ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ)

“จะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันกันไปตาม
ลักษณะของเรื่องนั้น ๆ”

(ดร.ฤทัย หงส์สิริ)

“การที่บุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่าง
เดียวกันและบุคคลที่ต่างกันสาระสำคัญจะต้องได้รับการปฏิบัติแตกต่าง
กันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน”

(ศ.ดร.วรพจน์ วิศรุตพิชญ์)

“ในสถานการณ์ที่เหมือนกันจะต้องปฏิบัติด้วยหลักเกณฑ์เดียวกันหากมีการเลือกปฏิบัติในสถานการณ์ที่เหมือนกันถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม และขัดกับหลักความเสมอภาค”

(ศ.ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์)

“การไม่ให้ปฏิบัติต่อสิ่งที่เหมือนกันในสาระสำคัญให้แตกต่างกันตามอำเภอใจหรือไม่ให้ปฏิบัติให้แตกต่างกันในสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันตามอำเภอใจ”

(ศ.ดร.บรรเจิด สิงคะเนติ)

ประเภทของหลักความเสมอภาค

1. หลักความเสมอภาคทั่วไป

หมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลทุกคนที่อาจกล่าวอ้างกับการกระทำใด ๆ ของรัฐได้หากเรื่องนั้นมิได้มีการกำหนดไว้ในหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง แต่หากเรื่องใดมีหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องกำหนดไว้แล้วก็พิจารณาไปตามหลักความเสมอภาคเฉพาะในเรื่องนั้น ๆ

2. หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง

หมายถึง หลักความเสมอภาคที่ใช้เฉพาะภายในขอบเขตเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ เช่น หลักความเสมอภาคของหญิงและชาย เป็นต้น

หลักความเสมอภาคทั่วไปสามารถนำไปใช้ได้กับทุก ๆ เรื่องโดยไม่จำกัดขอบเขต
เรื่องใดเรื่องหนึ่งและบุคคลทุก ๆ คนย่อมอ้างหลักเสมอภาคทั่วไปได้

หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่อง อาจถูกจำกัดโดยใช้เฉพาะเรื่องหรือเฉพาะกลุ่ม
ที่รัฐธรรมนูญมุ่งคุ้มครอง

หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องถือเป็นหลักกฎหมายพิเศษย่อมมาก่อนหลัก
ความเสมอภาคทั่วไป ถ้ากฎหมายใดได้รับการพิจารณาหลักความเสมอภาค
เฉพาะเรื่องแล้ว ไม่จำเป็นต้องพิจารณาตามหลักความเสมอภาคทั่วไป

หลักความเสมอภาคแบ่งตามประเภทของการบังคับใช้

หลักความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย

หมายถึง รัฐธรรมนูญ กฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติ กฎหมายของฝ่ายบริหาร โดย ฝ่ายปกครองจะต้องเคารพต่อหลักความเสมอภาคของบุคคลภายใต้กฎหมาย นิติกรรมใด ๆ ของฝ่ายปกครองหากออกมาโดยไม่เคารพต่อหลักการดังกล่าว อาจถูกฟ้องเพิกถอนเพราะไม่ชอบด้วยกฎหมายได้

หลักความเสมอภาคของบุคคลในการทำงานในหน่วยงานของรัฐ

หลักนี้มีได้รับการรับรองไว้ตรง ๆ ในรัฐธรรมนูญ แต่ในต่างประเทศมีการกำหนดหลักนี้ไว้ในประกาศสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1789 ว่าพลเมืองทุกคนล้วนเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย และมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเข้าทำงาน ทั้งนี้ ตามความสามารถของบุคคล โดยไม่อาจกำหนดคุณสมบัติอื่นที่ไม่เกี่ยวกับความสามารถของบุคคลได้

หลักความเสมอภาคของบุคคลในการได้รับบริการสาธารณะ

หลักความเสมอภาคนี้ บังคับฝ่ายปกครองต้องให้บริการต่อบุคคลที่มีสาระสำคัญอย่างเดียวกันในลักษณะเดียวกันภายใต้ กฎเกณฑ์เดียวกัน แต่ไม่ห้ามที่ฝ่ายปกครองจะให้บริการต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญ ในลักษณะที่แตกต่าง

หลักความเสมอภาคของบุคคลต่อการรับภาระสาธารณะ

หลักความเสมอภาคนี้ ได้แก่การการรับภาระการเสียภาษีให้กับรัฐ เป็นต้น

หลักเกณฑ์ของหลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาคนั้น ไม่ใช่ว่าการดำเนินการทุกอย่างต้องเหมือนกันทั้งหมด หมายความว่า “สิ่งที่เหมือนกันต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างกันต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน” **“Treat like cases alike and treat different cases differently”**

(หนังสือ The Concept of Law)

1. สิ่งที่เหมือนกันต้องได้รับการปฏิบัติที่เหมือนกัน หรือไม่แตกต่างกัน

หลักนี้ไม่ได้เรียกร้องว่าจะต้องกระทำให้เท่าเทียมกันทุก ๆ ประการ

a. ข้อเท็จจริงเดียวกันย่อมได้รับผลในทางกฎหมายอย่างเดียวกัน

b. ต้องมีการปฏิบัติด้วยหลักเกณฑ์เดียวกัน จึงจะถือว่าเสมอภาค

เช่น ผู้ชายทุกคน (ข้อเท็จจริงเดียวกัน) กฎหมาย (กฎเกณฑ์เดียวกัน)

บังคับให้ต้องถูกเกณฑ์ทหาร

2. สิ่งที่แตกต่างกันต้องได้รับการปฏิบัติที่ต่างกัน

หมายถึงสิ่งที่ไม่เหมือนกันย่อมได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน

- a. ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญนั้นมีความแตกต่างกัน
- b. กฎเกณฑ์ที่นำมาใช้บังคับนั้นก็ต้องแตกต่างกันไปด้วย

เช่น ชายและหญิงมีข้อเท็จจริงทางสภาพร่างกายที่แตกต่างกัน กฎหมาย (กฎเกณฑ์) จึงกำหนดให้เฉพาะชายเท่านั้นที่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร หญิงไม่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร

ทั้งนี้ กฎเกณฑ์ที่แตกต่างกันนี้ต้องมีเหตุผลที่สามารถอธิบายและรับฟังได้ด้วย

การเลือกปฏิบัติ
(Discrimination)

การเลือกปฏิบัติ (Discrimination)

การเลือกปฏิบัติ (Discrimination) มิได้เกิดขึ้นเฉพาะกรณีผู้ถูกเลือกปฏิบัติได้รับความเสียหาย หรือเป็นฝ่ายไม่ได้รับประโยชน์เท่านั้น ในทางวิชาการ การเลือกปฏิบัติยังคงเกิดขึ้นแม้ว่าบุคคลผู้ถูกเลือกปฏิบัติได้รับผลประโยชน์ก็ตาม

การเลือกปฏิบัติในกรอบของกฎหมาย สิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

กติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights หรือ ICCPR)

ข้อ 26 “บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคกันตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันตาม กฎหมาย โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใดๆ ในกรณีนี้ กฎหมายจะต้องห้ามการเลือกปฏิบัติใดๆ และต้องประกันการคุ้มครองบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและเป็นผลจริงจังกจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลใด เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือ สังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ”

อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination หรือ CERD)

“การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ” หมายถึง การจำแนก การกีดกัน การจำกัด หรือการเลือก โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว เชื้อสาย หรือชาติกำเนิดหรือเผ่าพันธุ์กำเนิด ซึ่งมีเจตนา หรือมีผลให้เกิดการระงับหรือกีดกัน การเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลใน ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และในด้านอื่นๆ ของการดำรงชีวิตในสังคม รวมทั้ง การระงับ หรือ กีดกันการใช้สิทธิเหล่านั้นอย่างเสมอภาคของบุคคล

อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women หรือ CEDAW)

ข้อ 1 “เพื่อความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญานี้ คำว่า “การเลือกปฏิบัติต่อสตรี” จะหมายถึงการแบ่งแยก การกีดกันหรือการจำกัดใดๆเพราะเหตุแห่งเพศซึ่งมีผลหรือความมุ่งประสงค์ที่จะทำลายหรือทำให้เสื่อมเสีย การยอมรับการได้อุปโภคหรือการใช้สิทธิโดยสตรีโดยไม่เลือกสถานภาพด้านการสมรสบนพื้นฐานของความ เสมอภาคของบุรุษและสตรีของสิทธิมนุษยชน ขั้นพื้นฐานในการเมืองเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมพลเมือง หรือด้านอื่นๆ”

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights หรือ ICESCR)

ข้อ 2 “รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับที่จะประกันว่าสิทธิทั้งหลายที่ระบุไว้ในกติกานี้ปราศจากการเลือกปฏิบัติ ใดๆ เรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด ชาติหรือ สังคมดั้งเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น”

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities หรือ CRPD)

“การเลือกปฏิบัติเพราะเหตุแห่งความพิการ” หมายถึง ความแตกต่าง การกีดกัน หรือ การจำกัดบนพื้นฐานของความพิการ ซึ่งมีความมุ่งประสงค์หรือส่งผลให้เป็นการเสื่อมเสียหรือทำให้ไร้ผลซึ่งการยอมรับ การอุปถัมภ์หรือการใช้สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานทั้งปวงบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่นในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมความเป็นพลเมืองหรือด้านอื่น รวมถึงการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ รวมทั้งการปฏิเสธการช่วยเหลือที่สมเหตุสมผล”

รัฐธรรมนูญ 2540

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรมหรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

รัฐธรรมนูญ 2550

มาตรา 30 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

รัฐธรรมนูญ 2560

มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

สรุปได้ว่า การเลือกปฏิบัติ (Discrimination) หมายถึง การกระทำหรืองดเว้น
กระทำการ ใด ๆ ที่มีลักษณะของการกีดกัน การแบ่งแยก การหน่วงเหนี่ยว
หรือการจำกัดซึ่งสิทธิแก่บุคคลใด อันมีผลทำให้บุคคลนั้นไม่ได้รับโอกาสแห่ง
ความเท่าเทียมกันอย่าง que บุคคลนั้นพึงจะได้รับ รวมทั้งการเลือกปฏิบัติต่อคน
บางกลุ่มในทางที่ให้สิทธิน้อยกว่าคนอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทางเผ่าพันธุ์ ภาษา
หรือ ศาสนา

ดังนั้น การเลือกปฏิบัติ ควรมีความหมายว่าที่ครอบคลุมในประเด็นการปฏิบัติที่แตกต่างกัน การกีดกัน การหน่วงเหนี่ยว หรือการลำเอียงและมีอคติ ซึ่งมีพื้นฐานมาจากเรื่อง เพศ ผิว เชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นอื่น ๆ สัญชาติ หรือ ที่มาในสังคม ความยากดีมีจน สถานะของแหล่งกำเนิด หรือ สถานะอื่น ๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าว มีผลกระทบต่อหรือสร้างความเสื่อมเสียหลักแห่งความเสมอภาคของบุคคล

การกระทำของรัฐที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลหากเป็น
การเลือกปฏิบัติด้วยการให้ประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลใด
โดยเฉพาะ รัฐจะต้องสามารถให้คำอธิบายอันสมเหตุสมผลได้ว่าเพราะเหตุใด
จึงดำเนินการเช่นนั้น หากเหตุผลที่ให้ไม่สามารถรับฟังได้อาจแสดงให้เห็นได้
ว่ารัฐกำลังใช้อำนาจอธิปไตยตามอำเภอใจและ**เป็นการเลือกปฏิบัติต่อบุคคล
ด้วยความไม่เป็นธรรม**

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติ ตามหลักสิทธิมนุษยชน

1.เหตุแห่งการเลือกปฏิบัติ (grounds of discrimination, protected ground)

การปฏิบัติที่แตกต่างกันจะเป็นการปฏิบัติซึ่งขัดต่อหลักกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เมื่อการปฏิบัตินั้นเกี่ยวข้องกับ “เหตุแห่งการเลือกปฏิบัติ”

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กำหนดเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติครอบคลุม “เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด ชาติหรือสังคมดั้งเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น”

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม กำหนดเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติครอบคลุม “เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง หรือความคิดเห็นอื่นใด ชาติหรือสังคมดั้งเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น”

อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบกำหนดเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติครอบคลุม “เชื้อชาติ สีผิว เชื้อสาย หรือ ชาติกำเนิด หรือ เผ่าพันธุ์กำเนิด”

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ กำหนดเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติเฉพาะกรณี “ความพิการ”

2. มิติของการเลือกปฏิบัติ (area of discrimination, area covered)

เหตุแห่งการเลือกปฏิบัติอาจเกิดขึ้นได้หลายมิติตามสภาพและสถานะบุคคลในการบริการภาครัฐ สถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การทำงาน การศึกษา การจ้างงาน การประกอบธุรกิจ การประกอบวิชาชีพ สินค้าและการบริการภาคเอกชน กิจกรรมสาธารณะ “การเลือกปฏิบัติ” จึงเกี่ยวข้องทั้ง ภาครัฐ และ เอกชน

มิติเกี่ยวกับการจ้างงานและการประกอบอาชีพ

- การไม่รับบุคคลที่ติดเชื้อ HIV เข้าทำงาน
- การกำหนดคุณสมบัติด้านความพิการ
- การเลือกปฏิบัติในการดำเนินการต่าง ๆ เช่น การสรรหา (recruitment) การคัดเลือก (selection)
- การเลือกปฏิบัติโดยไม่จ้างคนด้วยเหตุแห่ง เชื้อชาติ ศาสนา

มิติเกี่ยวกับการศึกษาและฝึกอบรม เช่น การปฏิเสธไม่รับบุคคลเข้าศึกษาหรืออบรมด้วยเหตุแห่งการเลือกปฏิบัติต่าง ๆ เช่น เชื้อชาติ ศาสนา เพศ สภาพร่างกาย ความพิการ ฯลฯ

มิติเกี่ยวกับการบริการสาธารณะและบริการสังคม การเข้าถึงสินค้าและบริการจากผู้ประกอบการเอกชน นอกจากการเลือกปฏิบัติในมิติการเข้าถึงบริการสาธารณะที่จัดทำโดยภาครัฐแล้ว ยังปรากฏว่ามีการเลือกปฏิบัติโดยภาคเอกชนซึ่งเป็นผู้ประกอบการสินค้าหรือบริการ

การเลือกปฏิบัติอาจจำแนกได้ ดังนี้

1.การเลือกปฏิบัติโดยตรง (Direct discrimination)

การห้ามปฏิบัติโดยตรงมีส่วนสัมพันธ์กับการส่งเสริมหลักความเท่าเทียมกันในเชิงรูปแบบ (formal equality) โดยการห้ามปฏิบัติอันเป็นที่พึงพอใจน้อยกว่า (less favorable treatment) หรือการเลือกปฏิบัติในทางที่ทำให้เสียหาย (detrimental treatment)

การเลือกปฏิบัติโดยตรง นั้น กฎหมาย กฎเกณฑ์ หรือนโยบายที่พิพาทมีลักษณะเป็นการปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างบุคคล โดยมีบุคคลกลุ่มหนึ่งได้รับการปฏิบัติที่ต่ำกว่าหรือถูกจำกัดสิทธิ ภายใต้เงื่อนไขที่บุคคลสองกลุ่มอยู่ในสถานการณ์ที่เปรียบเทียบกันได้

2.การเลือกปฏิบัติโดยอ้อม (Indirect discrimination)

กฎเกณฑ์ที่พิพาทมีลักษณะเป็นกลาง คือไม่เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่กฎเกณฑ์ส่งผลกระทบในทางปฏิบัติทำให้เกิดความแตกต่าง (differential impact) ระหว่างบุคคลบางกลุ่มในลักษณะเป็นที่พึงพอใจน้อยกว่า

การเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรม

ข้อยกเว้นของหลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาค มีข้อยกเว้นให้เลือกปฏิบัติได้ คือทำให้สิ่งๆ ที่เหมือนกันได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ โดยไม่ถือว่าขัดต่อหลักความเสมอภาค เรียกว่า**การเลือกปฏิบัติที่เป็นธรรม** เช่น การเลือกปฏิบัติเพื่อผลประโยชน์ของมหาชนและการเลือกปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ

การปฏิบัติให้แตกต่างกันเนื่องผลประโยชน์มหาชน

การปฏิบัติตามหลักความเสมอภาค ย่อมต้องคำนึงถึง ประโยชน์สาธารณะเหนือประโยชน์ส่วนบุคคลหรือประโยชน์ของปัจเจกชน ดังนั้นจึงไม่อาจอ้างหลักความเสมอภาคในการใช้กฎเกณฑ์เพื่อมาคุ้มครองปัจเจกชนหาได้ไม่

การอ้างประโยชน์สาธารณะเพื่อไม่ต้องเคารพต่อหลักแห่งความเสมอภาคนั้น จะต้องไม่เป็นการก่อให้เกิดการแบ่งแยกอย่างที่ไม่สามารถยอมรับได้ ถ้าเป็นเช่นนั้นก็ไม่สามารถใช้กฎเกณฑ์ดังกล่าวได้ โดยการแบ่งแยกอย่างที่ไม่สามารถยอมรับได้นั้น เช่น การแบ่งแยกที่เป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ เช่น การแบ่งแยกในเรื่อง แหล่งกำเนิด เชื้อชาติ ศาสนา เพศ เป็นต้น

2.การเลือกปฏิบัติเพื่อมุ่งลดความเหลื่อมล้ำ

การเลือกปฏิบัติเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น คือการดำเนินการตามกฎหมายที่แตกต่างกันในลักษณะชั่วคราวที่ผู้มีอำนาจกำหนดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมและยกระดับบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลที่มีสถานะด้อยกว่าคนเอนเพื่อทดแทนความไม่เท่าเทียมกันที่ดำรงอยู่

รัฐธรรมนูญ มาตรา 27 วรรคสี่ บัญญัติว่า มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม

หลักเหตุผลควรค่าแห่งการรับฟัง

การปฏิบัติต่อบุคคลต่างประเภทแตกต่างกัน จะชอบด้วยด้วยเหตุผลควรค่าแก่การรับฟังและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมซึ่งกระทำได้ตามรัฐธรรมนูญ ก็ต่อเมื่อเป็นไปตามเงื่อนไข ดังนี้

1. การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในกรณีนั้นมีความมุ่งหมายที่ชอบธรรม
มุ่งหมายเพื่อรักษาหรือก่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะและประโยชน์สาธารณะดังกล่าวเป็นประโยชน์สาธารณะที่กฎหมายที่ให้อำนาจการกระทำประสงค์จะให้การคุ้มครอง
2. การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเป็นมาตรการที่สามารถดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรมได้จริงในทางปฏิบัติ

3. การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในกรณีนั้นเป็นมาตรการที่จำเป็นแก่การดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ชอบธรรม การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลในกรณีใดไม่เป็นไปตามเงื่อนไขประการใดประการหนึ่ง ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

ฝ่ายปกครองต้องเคารพการปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคทั้งในกรณีที่อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับเช่นพระราชบัญญัติในการออก "กฎหมายในระดับรอง" หรือ "กฎ" เช่น พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวงหรือประกาศ กระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ระเบียบ ข้อบังคับ หรือบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายใช้บังคับแก่กรณีใดหรือแก่บุคคลใดเป็นการเฉพาะ และต้องเคารพและปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคในกรณีใช้ดุลพินิจตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่นที่มีค่าบังคับดังเช่นพระราชบัญญัติในการออกคำสั่งทางปกครอง

แนวคำพิพากษา

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 5/2542

การที่สถาบันการเงินคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดไว้ไม่ขัดต่อหลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน เนื่องจากมาตรา 30 เป็นเรื่องการคุ้มครองเสรีภาพของปวงชนชาวไทยให้บุคคลมีความเสมอภาคในทาง กฎหมายและได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกัน แต่การคิดดอกเบี้ยเกินอัตราที่กฎหมายกำหนดเป็นการกระทำโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ พ.ศ. 2522 ภายใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย และโดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีมีอำนาจทั้งนี้ เป็นไปตามภาวะเศรษฐกิจ ดังนั้นการคิดดอกเบี้ยตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2535 จึงมิใช่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 37/2542

การที่หน่วยงานของรัฐที่มีใช้ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ปฏิบัติต่อกิจการของหน่วยงานในลักษณะที่แตกต่างไปจากที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย เกี่ยวกับแรงงานไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เนื่องจากเมื่อพิจารณาตามมาตรา 30 จะพบว่าเป็นหลักความเสมอภาคทางกฎหมายที่ห้ามมิให้มีการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ระหว่างบุคคลที่มีสถานะเดียวกันโดยไม่มีเหตุอันควร เมื่อสำนักงานผู้ตรวจราชการแผ่นดินของรัฐสภา มีลักษณะพิเศษเฉพาะในฐานะที่ เป็นหน่วยงานของรัฐตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญมิใช่ส่วนราชการ มิใช่รัฐวิสาหกิจ และมีได้เป็นหน่วยงานเอกชนอื่น จะต้องอยู่ภายใต้การบังคับกฎหมายเกี่ยวกับแรงงานแล้ว การปฏิบัติต่อกิจการของสำนักงานในลักษณะที่แตกต่างไปจากที่บัญญัติไว้ในเกี่ยวกับแรงงานจึงเป็นการสมเหตุสมผล เหมาะกับสถานะของผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานฯ **จึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติ**

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ 21/2546

พระราชบัญญัติชื่อสกุลบุคคล พ.ศ. 2505 มาตรา 12 ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญระบัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 30 เนื่องจากบังคับให้หญิงมีสามีใช้ชื่อสกุลของสามีเพียงฝ่ายเดียวโดยใช้สถานะสมรสนั้น เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างบุคคลอันเนื่องมาจากความแตกต่างในทางเพศและสถานะของบุคคล เพราะว่าถ้อยคำที่เป็นสาระสำคัญของมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว คือคำว่า “ให้ใช้” นั้นมีลักษณะเป็นบทบังคับโดยชัดแจ้งโดยพิจารณาเปรียบเทียบถ้อยคำที่ใช้ในมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ. 2456 แล้วเห็นได้ว่าถ้อยคำมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ มาตรา 6 ใช้คำว่า “...และคงใช้ชื่อตัวและชื่อสกุลเดิมของตนได้” ย่อมแสดงเจตนารมณ์ชัดเจนว่าหญิงเมื่อทำการสมรสแล้วยังคงมีสิทธิที่จะใช้ชื่อสกุลเดิมของตนได้ เมื่อบทมาตรา 12 มีลักษณะเป็นบทบังคับให้หญิงมีสามีต้องใช้ชื่อสกุลของสามีเท่านั้น จึงเป็นการตรอนสิทธิในการใช้ชื่อสกุลของหญิงมีสามี ทำให้ชายและหญิงมีสิทธิไม่เท่าเทียมกัน เกิดความไม่เสมอภาคกันทางกฎหมายด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศและสถานะของบุคคล และถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.285/2553

ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 เห็นว่าผู้ฟ้องคดีซึ่งดำรงตำแหน่งรองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป 5) มีอายุราชการและประสบการณ์การทำงานน้อย หากให้ดำรงตำแหน่งรองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีการปรับระดับตำแหน่งสูงขึ้นเป็นระดับ 7 ตามแผนอัตรากำลังที่กำหนดขึ้นใหม่อาจจะไม่เหมาะสม ประกอบกับต่อมาภายหลังที่ได้มีการสรรหาผู้มาดำรงตำแหน่งแทนผู้ฟ้องคดีแล้ว แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏว่า นาย พ. ผู้ที่มาดำรงตำแหน่งแทนผู้ฟ้องคดี มีอายุราชการและประสบการณ์การทำงานในสายงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเท่ากับ ผู้ฟ้องคดี ซึ่งถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติต่อผู้ฟ้องคดีก็ตาม แต่เมื่อปรากฏว่านาย พ. เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วนถูกต้องตามมาตรฐานกำหนดตำแหน่งและผ่านการคัดเลือก เพื่อเลื่อนระดับให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น อีกทั้งยังมีประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลในระดับ 6 มาแล้ว จึงเชื่อได้ว่าการที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 ใช้ดุลพินิจเสนอให้ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ให้ความเห็นชอบในการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่ง นักบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล 7 (รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล) ที่ผู้ฟ้องคดีครองอยู่ และเลือกส่งวนเฉพาะบางตำแหน่งไว้ไม่สรรหาพนักงานส่วนตำบลให้มีระดับตำแหน่งตรงตามแผนอัตรากำลัง 3 ปี เป็นการใช้อดุลพินิจภายในขอบเขตของความชอบด้วยเหตุผล และภายในขอบวัตถุประสงค์ของกฎหมาย **กรณีจึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม**

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.142/2547

การที่ผู้ถูกฟ้องคดีจะใช้อำนาจดุลพินิจวินิจฉัยว่า ผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วยรายใดมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นข้าราชการอัยการต้องมีเหตุที่หนักแน่นควรค่าแก่การรับฟังด้วยว่า ผู้สมัครสอบคัดเลือกรายนั้นมีกายหรือจิตใจที่ไม่เหมาะสมอย่างไรอันทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ของข้าราชการอัยการได้ ซึ่งเมื่อข้อเท็จจริงและหนังสือของผู้ที่รับรองสุขภาพและความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้ฟ้องคดีที่มีถึงคณะกรรมการพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย ฟังได้ว่า ผู้ฟ้องคดีแม้จะมีรูปกายพิการ แต่ความพิการดังกล่าวไม่ถึงขนาดที่ทำให้ผู้ฟ้องคดีไม่อาจช่วยเหลือตนเองได้หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่การงานโดยปกติได้โดยที่งานที่ผู้ฟ้องคดีเคยทำในขณะเป็นทนายความมาแล้วนั้น มีลักษณะทำนองเดียวกับงานของข้าราชการอัยการ จึงน่าเชื่อว่าแม้สภาพทางกายของผู้ฟ้องคดีจะพิการ แต่ความแตกต่างดังกล่าวไม่ถึงขั้นจะเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการปฏิบัติหน้าที่ในลักษณะงานของอัยการ ดังนั้นการที่ผู้ถูกฟ้องคดีมีมติไม่รับสมัครผู้ฟ้องคดี โดยมีได้พิจารณาถึงความสามารถที่แท้จริงในการปฏิบัติงานของผู้ฟ้องคดี จึงไม่มีเหตุผลที่หนักแน่นควรค่าแก่การรับฟังว่า การที่ผู้ฟ้องคดีมีกายพิการดังกล่าวจะทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ของข้าราชการอัยการได้อย่างไร มติของผู้ถูกฟ้องคดีที่ไม่รับสมัครผู้ฟ้องคดีในการสอบคัดเลือกเพื่อบรรจุเป็นข้าราชการอัยการในตำแหน่งอัยการผู้ช่วย **เป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้ฟ้องคดี**

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.158/2550

การกำหนดให้ผู้ได้รับปริญญาตรีเกียรตินิยมโดยถือว่าเป็นวุฒิที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 กำหนดให้ใช้วิธีการคัดเลือกแทนการสอบแข่งขัน จึงเป็นการให้สิทธิเหนือกว่าหรือดีกว่าผู้ที่ได้รับปริญญาตรีในสาขาเดียวกันแต่ไม่ได้รับเกียรตินิยม ทั้งๆ ที่ได้รับวุฒิอย่างเดียวกัน ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิที่สถาบันการศึกษารับรองเช่นเดียวกัน มติของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 1 จึงเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลที่มีสถานะทางกฎหมายที่เหมือนกันให้แตกต่างกัน **ย่อมถือได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ**

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ พ. 26/2546

การให้สิทธิพิเศษแก่องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.) ในการให้บริการเลขหมายโทรศัพท์ แก่หน่วยงานของรัฐ ตามมติของคณะรัฐมนตรี (ผู้ผูกฟองคดี) อันมีผลทำให้ผู้ผูกฟองคดีซึ่งเป็น คู่สัญญาร่วมการงานและร่วมลงทุนกับ ทศท. ไม่อาจให้บริการแก่หน่วยงานของรัฐได้ ถือว่าเป็นการ ออกกฎอันเป็นการลดสิทธิหรือจำกัดสิทธิตามสัญญาของผู้ผูกฟองคดี ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการที่ให้ ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้เข้าทำสัญญาจัดทำบริการสาธารณะหรือสัญญาสัมปทานกับรัฐตามนัย มาตรา 335 (2) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็น ธรรมต่อสิทธิตามสัญญาฯ ของผู้ผูกฟองคดี ซึ่งขัดกับหลักความเสมอภาค

คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุดที่ อ.160-อ.197/2551

การที่ผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ซึ่งได้รับมอบหมายจากผู้ถูกฟ้องคดีที่ 3 ได้มีหนังสือแจ้งให้ผู้ฟ้องคดีและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตทางหลวง ซึ่งที่ดังกล่าวเป็นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน ประเภทย่อยสำหรับพลเมืองใช้หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ของพลเมืองใช้ร่วมกันและไม่เป็นที่ราชพัสดุ โดยไม่ได้รับอนุญาต ให้รื้อถอนหรือทำลายบ้านพักอาศัย ซึ่งมีอำนาจสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนรื้อถอนหรือทำลายสิ่งปลูกสร้างที่ก่อสร้างในเขตทางหลวงโดยไม่ได้รับอนุญาตได้ภายในเวลาอันสมควรตามมาตรา 47 วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติทางหลวง พ.ศ. 2535 ดังนั้น คำสั่งของผู้ถูกฟ้องคดีที่ 2 ที่สั่งให้ผู้ฟ้องคดีและผู้ที่อยู่อาศัยในเขตทางหลวงดังกล่าวรื้อถอนหรือทำลายบ้านพักอาศัยออกจากทางหลวงภายในเวลา 7 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือ จึงเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งในการขับไล่ราษฎรที่อยู่อาศัยรุกล้ำในบริเวณเขตทางหลวงโดยไม่ได้รับอนุญาตนั้น กรมทางหลวงได้ดำเนินการผลักดันผู้รุกล้ำในเขตทางหลวงสายต่างๆ มาโดยตลอด จนกระทั่งถูกฟ้องคดีต่อศาลจังหวัดและศาลปกครอง ดังนั้น **กรณีจึงไม่ใช่การเลือกปฏิบัติต่อผู้ฟ้องคดีแต่อย่างใด และการที่บุคคลใดจะอ้างหลักแห่งความเสมอภาคเพื่อเรียกร้องให้ปฏิบัติต่อตนเป็นอย่างเดียวกันนั้น ย่อมทำได้เฉพาะเพื่อเรียกร้องให้ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ผู้ที่กระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายจึงไม่อาจอ้างในทำนองที่ว่าถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อตนได้**